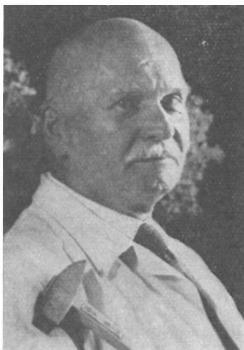

Dr. Mauritz Béla emlékezete (1881–1971)

*Dr. Sztrókey Kálmán Imre**

Nagymúltú Társulatunk ez év februárjában veszítette el egyik leghűségesebb tagtársát, sok éven át elnökét és tiszteleti tagját: dr. MAURITZ Béla egyetemi tanárt.

Amikor mély megrendüléssel álltunk ravatala körül, a gyászolók hatalmas tábora tanúsította, hogy milyen őszinte és el nem múló szeretet és tisztelet övezte életútján mindvégig az egykori kedves professzort, az egyenes jellemű, nagyszerű embert.

A földtani tudományok művelőit mindenkor az örök változások, a keletkezés és elmúlás törvényszerűségei foglalkoztatják, mindez pedig a földtörténet hatalmas időtávlatok periódusaiba illetetten. A nagy természet e rideg törvényszerűségei azonban megdöbbentő tényré válnak, a fölényes távlatok parányi időszakaszra zsugorodnak, ha magunk vagyunk e történés szenvedői, s hozzánk oly közeli tanítómestertől, atyai jóbaráttól kell végleg elbúcsúznunk. A professzor és tanítvány közötti meghitt beszélgetések során megannyiszor megnyilatkozó derűs lelkülete, rendíthetetlen optimizmusa abból a józan elnével leszűrt, higgadt életbölcességéből fakadt, mely átsegítette életútja számos nehéz időszakán, s nemcsak puritán egyénisége talált benne, s vele megnyugvást és őrizte meg számunkra ily szép életkorig, de bölcs s fegyvelmezett eszmevilága mindannyiunknak örök memento is egyben minden hívságos ténykedés margójára.

A törvény örök és változatlan, térben és időben, meghajtjuk tehát fejünket annak fájó érvényesülése előtt. De emberi mivoltunkból fakad, hogy egész bensőnket az igaz

* Koch Sándor 1971. márc. 24-iki közgyűlésen tartott emlékezésére felhasználásával.

gyász és kegyelet tölti el, mert szaktársadalmunk kevesebb lett a kortársai közül messze kiemelkedő szaktudóssal és kiváló nevelővel.

MAURITZ Béla 1881. május 3-án született Kassán pedagógus család gyermekeként. Édesapja MAURITZ Rezső kassai középiskolai tanári, majd igazgatói munkakört töltött be és ebben a beosztásban helyezték át Budapestre a VI. ker. reáliskola vezetőjéül. Az öt gyermekes család Pestre költözésével MAURITZ Béla itt folytatta középiskolai tanulmányait, s alig töltötte be 17. életévét, amikor kitűnő minőségű érettségivel, s az akkori (még a IX. kerületben, ma Gönczy P. utcában működő) Eötvös Kollégiumba történt felvételével egyidejűleg, beiratkozott a budapesti Tudományegyetem vegytan — természetrajz tanári szakára.

A család szepességi származású, Göllnicbányára való volt. A zipszer milljőben leljük magyarázatát a szerény, takarékos, hivalkodás nélküli lelkületnek, mely a család minden tagját jellemezte. A Göllnic-völgyi hámorok csilingelése, a hatalmas fenyesvek, az üde zöld tisztások, s a hallgató korában vakáció idején itt rendezett kirándulások megannyi élénk emlékként éltek benne, de a zsakaróci bánya hányói s a szép szépségségi ásványok csillogása nemcsak felkeltette benne az érdeklődést, hanem döntő jelentőségű irányítást is jelentett az ifjú további életútjára. — A másik kedvelt ifjúkori emlékként élő témája a „College”-ben töltött évek — derűs, sokszínű élményének sokasága számtalanszor előkerült józsi adomázásai során.

Egyetemi tárgyai közt az ásványtant KRENNER József adta elő, akinek rossz magyarsága mellett is lobogó tárgyszeretete nagy hatással volt MAURITZ Bélára, s már tanulmányai utolsó évében (1902), amikor mindössze 21 éves csak, erdélyi kalkopirit-kristályokon végzett — a maga idejében bonyolult feladatot jelentő — kristálymorfológiai vizsgálatokból doktori értekezést készít. Még ez évben a világhírű KRENNER József intézetébe kerül mint tanársegéd. KRENNER iskolájának lelkiismeretes, gondos munkamódszere, a professzor páratlan, szinte zseniális ásványismerő készsége, a sorozatosan felfedezett és megvizsgált új ásványok, s ezzel a hazai lelőhelyek hírének-nevének fokozása, olyan hatással volt a kezdő szakemberre, hogy az egész életpályáján mindvégig elkísérte, s az új, megbízható eredmények gyarapítása kutató tevékenységének alapvonása maradt. Első dolgozatát az erdélyi porkurai és fojnicei, (boszniai) pirit, majd a bolíviai Pulacajo bournonit kristályainak gondos vizsgálata követte. — A földtani tudomány nagy mecenásának SEMSEY Andornak figyelmre hamarosan a szerény és tehetséges fiatalemberre terelődött, s így az ő áldozatkészségéből tanulmányai folytatására és kiteljesítésére éveket tölthetett külföldi egyetemeken.

SEMSEY Andor még 1895-ben Eötvös Loránd miniszterhez intézett írásos megajánlásában bejelentette, hogy a következő évtől kezdődően évente három fiatal diplomást évi 2000 forint ösztöndíjban részesít abból a célból, hogy ismereteiket (állásvállalás nélkül) gyarapíthassák, s teljes igyekezettel tudományukkal foglalkozhassanak. Egyben e nemes célkitűzés a megfelelő szakmai utánpótlás biztosításáról is gondoskodni kívánt.

MAURITZ Béla — miután megszerezte (1905) középiskolai tanári oklevelét is — öt évig (1905—1910) ösztöndíjként dolgozhatott az akkor nagy hírű V. GOLDSCHMIDT-iskolában Heidelbergben, később Lipcsében, Drezdában és Bécsben: az ásvány- és kőzetlemez laboratóriumi eljárások elsajátításával, elméleti és gyakorlati ismereteit J. ZIRKEL, H. ROSENBUSCH és FR. BECKE professzorok előadásain és az ő intézeteikben végzett vizsgálódásaival gyarapította. A kezdeti időszakban kristálygeometriával, módszeres morfológiai mérésekkel foglalkozó szakember figyelme fokozatosan a korszerű petrográfiai kutatások felé fordult. Mindenekelőtt a nagynevű ROSENBUSCH iskolája az, melynek metodikáját és szemléletét elsajátítva, alapjaiban új irányzatot honosított meg a hazai föld magmás kőzeteinek vizsgálatában, s nagy szorgalommal végzett tevékenysége nemcsak ösztönzőleg hatott fiatalabb kortársaira (többek közt ez év januárjában elhunyt nagy petrográfus-geológusunkra VENDL Aladárra is), hanem nagy érdemeket szerzett a Kárpátövezet térképén e kőzetterületek „fehér foltjai” eltüntetésében.

Az 1910-es évektől kezdődően már túlnyomóan a hazai mélysegi és kiömlési kőzetek problémái foglalkoztatták. Külföldi tanulmányaiból visszatérve mindenekelőtt az egyetem Ásvány — Kőzetani Intézetének elemző laboratóriumát állította helyre, ill. szerelte fel. Első nagyobb feladatként az akkor szinte alig ismert mátra-hegységi eruptív kőzetek feldolgozását tűzte ki célul, melynek anyagvizsgálatát előzőleg a külföldi laboratóriumokban már megkezdte. A munkálatok kéziratának elkészültével a közel 8 iv terjedelmű monográfiát a Tudományos Akadémia 1909-ben adta ki, egyben a tanulmány akadémiai jutalomban részesült. — Még ugyanezen évben hasonló nagy megtestisztelésben volt része: KRENNER és KOCH professzor előterjesztése nyomán a budapesti Tudományegyetemen az alig 28 éves MAURITZ Béla a „kőzetan” c. tárgykörből magántanári képesítést nyert. Két évvel később a széles látókörű és kitűnő SCHAFAREK professzor előterjesztésére

az akkori Műegyetem is magántanárrá habilitálta, és pedig az „ercek teleptana” c. tárgy-körből.*

A nagy felkészültségű és kiváló szorgalmú szakember előbb újra tanársegéd KRENNER intézetében, majd 1912-ben adjunktussá lépett elő. — Nem sokkal ezután professzora nyugdíjba vonult, s először (1913) helyettesített, majd 1914-ben „rendkívüli tanári” minőségben kinevezték az Ásvány-Kőzettani Intézet élére. — Még egy évig azonban nem láthatta el új feladatkörét, mert az első világháború kitörésekor mint tartalékos tűzerőfőhadnagyot behívták katonai szolgálatra. Az 1914—15. tanévben a nyugállományban levő Krennert kérték fel utódja helyettesítésére. Ezt követően azonban a katonai szolgálat alól már felmentésben részesült, s ekkor átvehette tanári munkakörét. Első — saját intézetében nevelt — tanítványait, majd külföldi munkatársakat is bevonva, fölüeny biztonsággal fogott hozzá számos kőzetelemző-részletvizsgáló problémához.

Több értekezésben számolt be a gyeryóditrói szienitötömsz kőzeteinek feldolgozásáról. Az akkor még alig ismert magmás alkáli kőzetek kérdése különösen foglalkoztatta, s erre a figyelmét először az erdélyi eleolitszient vizsgálata irányította. E dolgozatok eredményei közé tartozik a ditroit korszerű besorolása az alkáli kőzetrendszerbe, munkatársaival végzett részletvizsgálatok derítették ki az umpekitet, a canerinit elegyrész gazdag jelenlétét, ill. kifejezetten földpátpótló szerepét. Újdonságként ismerte fel és az érett kutató biztonságával írta le a halasági nátronalaszkitot. — Később az igényes vegyelemzések nyomán az akkor bevezetett Ósann-paraméterek kiszámítása felhasználásával a ditrói eleolitszient differenciációs diagramját szerkeszti meg. Ugyancsak úttörő kutatásnak minősül (1913-ban) a Fruska-Gora trachitos kőzeteiről és Báni-hegység eruptívumairól közölt mintaszerű feldolgozása. A foyaitokról egyik tanulmánya tiszteletadás volt a részéről is nagyrebecsült nagynevű geológusprofesszor, KOCH Antal előtt, s ez az ő emlékére készült diszkiadásban jelent meg. — Több éven át foglalkozott a Mecsek-hegység vulkanitjaival. A terület e sajátos kőzeteinek alapvető vizsgálata szintén új feldolgozást jelentett, mely nemcsak HOFMANN Károly korábbi közlését bővítette ki, hanem első ízben mutatta be a trachidolerit feltörés horizontális változásait, a két nagy mecsei fonolit-tömeg gondos szöveti-petrográfiai elemzését, a térbelileg, s időben is elkülönült komló andezit jellegzetességeit. Mindezt kiegészítve itt is első ízben mutatta be a magmás differenciáció számítási és ábrázolási eljárásait. Nincsen a Mecsek-hegység képződményeire vonatkozó vizsgálat — VADÁSZ E. monográfiájától mindmáig —, mely ne hivatkozna a MAURITZ-féle lelkiismeretes és nagy hozzáértést tükröző petrográfiai tanulmányokra.

MAURITZ Béla további tevékenysége a hazai bazaltfélékre, különösen a dunántúli bazaltkőzetekre irányult. Felülvizsgálta a Lóczy-féle Balaton-monográfia bazaltleírásait, ahol szükség volt rá, kellő korrekciókat alkalmazott. Kitűnő kőzetelemző szaktársra akadt az angliai H. HARWOOD személyében, aki nagyszámú bazalt vegyelemzést végzett. Nagy lelkesedéssel újságolta nem egyszer intézetbeli munkatársainak, hogy a HARWOOD-féle elemzések (a többszörös ellenőrzés alapján) nemcsak teljesen megbízhatók, de szinte hajszálpontosak. Több közleményt szerzőtársával kettős néven jelentetett meg. A Tátika, Haláp, Badacsony, Szentgyörgy-hegy, Gulács, Tóti-hegy, Diszel, Somló, Sághegy, s a többi pompás bazaltfeltörések a Tapolcai-medence körzetében, de távolabb is a szántói Kovácsi-hegy, a Kab-hegy, Agártető kőzetei, mind-mind MAURITZ professzor témái voltak. — De talán legkedvesebb vizsgálódásai a bazalt, általában bázisos magmás kőzetek üregeiben képződött zeolitásványokra és egyéb társásványokra irányult. Már 1912-ben SCHAFARZIK professzor meghívására együtt járták be a krassószerényi gabbro-tömsz területét és a Juc-pataki gabbro üregeiből gazdag zeolit-társulás került elő. Az elkészült értékes vizsgálat mint első ilyen irányú tanulmány rövidesen (1913) megjelent. Ezt követően a velencei-hegységi nadapi feltarásból, a Cziráky-féle andezitfejtőből a ritka laumontit, levyn és több más zeolit előfordulását közölte. De szinte szenvedélyes érdeklődéssel vizsgálta a balatonfelvidéki bazaltok hólyagüregeinek gazdag zeolitasszociációját. Többszöri helyszíni gyűjtése bőséges anyagát gondos részletezéssel dolgozta fel. A páratlan szép fillipszit ikerkristályok, analcim, chabazit, dezminváltozatok, nátrólit, skolecit-mezolit, gismondin és a nagyon ritka karbonát-szulfát-szilikát összetételű thausmit felismerése és gondos elemző vizsgálata fűződik nevéhez. De a badacsonytörдемieci leucit, a ság-hegyi nagykristályos ilmenit is megannyi újdonságot jelentett. Mindezek a pedáns, tömör fogalmazású feldolgozások elvitték, s fennen hirdetik nevét nagy nemzetközi megbecsülést szerezve általa a magyar tudományoknak.

* A Tudományegyetem történet kinevezéséig élt is a „venia legendi” megbízásával és mérnökhallgatóknak magántanári előadásokat tartott.

Kutató elméjét azonban a nagy témákon kívül sok más kérdés is foglalkoztatta: a kisvarsányi meteoritthonlás vizsgálata, sótelepásvány (glauberit), tufaközetek problémái, s ezek megoldása ugyancsak az ő közzétett tanulmányai sorát gyarapítja. Aligis megoldható feladat volna csak érintőlegesen is említeni mindazt, amivel bizonyosságát adta átfogó szakmai műveltségének, alkotó készségének. Munkásságának fő idejére esik a természettudományok egyik legnagyobb jelentőségű felfedezése, a kristályos anyagszerkezet műszeres röntgenanalitikai kutatásának megindulása, s ez ismeretek elterjedésének nagy időszaka. Szemünk láttára fogott hozzá a forradalmi jelentőségű megismerések elsajátításának, s ha maga módszeresen nem is vett már részt a laboratóriumi munkában, első dolga volt arról gondoskodni, hogy egyik erre alkalmas, s szeretett tanítványát REICHERT Róbertet (1901 — 1937) ösztöndíjasként kiküldje külföldre a kellő felkészültség melletti elsajátítására, s itthoni oktatására.

Élenjáró nagyszerű eredményei, széles területet átfogó és termékeny munkássága abban is kifejezésre jutott, hogy már 32 éves korában (1913) a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjai sorába választotta. — Tíz év múltán az akadémiai rendes tagságot nyerte el, majd újabb tíz év múltán (1933-tól) az akkori III. osztály titkári tisztségét töltötte be és ezidőtől szerkesztője volt az Akadémiai Matem. Term. tud. Értesítőnek. Közben az igazgatótanács tagjává, majd 1942-től az Akadémia tiszteleti tagjai sorába választották.

Nagyszámú közéleti funkciói közül említsük első helyen a Magyarhoni Földtani Társulatban — melynek 1902 óta tagja volt — két trienniumon át betöltött elnöki tiszttét. A két világháború közti legnehezebb időszakban szétzilált ősi Társulatunk talpraállítása, s felvirágoztatása, anyagi alapjainak megteremtése az ő dinamikus egyéniségének volt köszönhető. Az elnökségi időszakot követően (1933) Társulatunk öt hálája jeléül tiszteleti taggá választotta. — Hasonlóan aktív tagja volt — ugyancsak 1902-től — a Természettudományi Társulatnak, ahol 1926-tól 1936-ig választmányi tag volt, ezt követően 1940-ig az alelnöki tisztelet töltötte be. Fontos és szívesen végzett funkciói voltak még az Országos Ösztöndíjtanács elnöki, az Országos Természettudományi Tanács igazgatói munkakörének ellátása, főleg azért — s ez jellemző volt egész emberi és tanári egyéniségére —, hogy előbbi tisztsége kapcsán a szakban kitűnt, s arra érdemes fiatalok számára beföldi — külföldi ösztöndíjakat biztosíthasson; másik funkciójában pedig tanítványait, s azok érvényesülését anyagilag — erkölcsileg segíthesse.

Könyvalakban közzétett munkáiból először a SCHMIDT - MAURITZ: „Kristálytan története” c. mű említhető, mely 1911-ben a korán elhunyt SCHMIDT Sándor kéziratot hagyatékának átdolgozásával és saját alá rendezésével a Természettudományi Társulat kiadásában jelent meg. Hasonlóan a T. Társulat gondozásában több kötetes enciklopédikus kiadvány a Természet Világa sorozat 1939-ben készült el: ennek III. kötetét „A Föld és a tenger” címmel MAURITZ szerkesztette és jelentős részét maga írta, és pedig a nagyképzetségű szakember és professor teljesen kiért, tömör és egyszerű fogalmazásával: az alapismereteken túl a kárpátövezeti közetterület ismertetése olyan remekmű, melyből nemcsak a szerző pontos helyi ismeretei tükröződnek, hanem az is, hogy szinte valamennyi közettípus és változat jellemzésében, az egyéni megfigyelések impresszióit is közölhette. A kiadvány hossza ideig egyetemi tanulmányok kitűnő segédkönyvéként volt használatos. — Néhány évvel később (1942-ben) másik nagyobb munka, a kétkötetes Ásványtan c. tankönyv hagyta el a sajtót, melyet VENDL Aladár műegyetemi tanár társszerzővel adtak közre. E kiadvány II. rendszeres ásványtan kötetét egészében, az I. kötetből pedig a kristálytan (kristálymorfológiai szerkezeti) részeket MAURITZ Béla írta. A tankönyv megjelenésekor több mint fél század óta nélkülözött magyar ásványtan volt és hazai viszonylatban a legkorszerűbb természettudományi kiadvány, mely még ma is egyike a leghasználatóbb, s legmegbízhatóbb szakkönyveinknek.

MAURITZ professzor kiemelkedő egyéniségének legjellemzőbb vonása, tevékenységének lényege azonban a tanári munkában nyilvánkozott meg. Több mint három és fél évtizeden keresztül a Tudományegyetem Ásvány — Kőzettani Intézetének volt igazgatója, az ásványtan és kőzettan tanára. Pedáns, de igaz humanizmussal mélységesen eltöltött, ízig-vérig pedagógus volt. Ösztönén szerette az ifjúságot s minden alkalmat megragadott, hogy körében tölthesse szabad idejét. Hétféteken összel és kora tavasztól nyárig, majd a szorgalmi idő befejeztével, minden évben — egyéb fontos közéleti funkcióitól nem befolyásolva — többnapos tanulmányútra vitte hallgatóit. Nem volt az országnak olyan területe a Mecsek-hegységtől — Balatonfelvidéken — Bakonyon — Vértesen — Gerecsén — Dunazúg-hegységen, s a Börzsönyön, Cserháton, Mátrán, Bükkön túl a Borsodi bányavidékig, amit sorra be ne járt volna tanítványaival, s oktatott, tanított földtan i keretbe illesztetten az ásványok — kőzetek ismeretére. E kirándulások hangulatos pihenőidejében, vagy az esti kedélyes vacsorákon mindig együtt vigadt — nótázott diákjaival. Egye-

temi előadásai a hallgatóság számára nemcsak igaz élményt jelentettek, de szuggesztív és mindig leegyszerűsített közlésmódján átsugárzott tárgyának rajongó szeretete is, s azt szinte maradéktalanul átplántálta tanítványaiba. Az országban szerzte sok ezer középiskolai tanár vallotta őt tanítványának; a felsőfokú tanintézeteknek szaktanárai pedig — a közelmúlt időkig — szinte egészében az ő tanítványai közül kerültek ki. A magmás közettannak hozzá fogható mestere sem metodikai felkészültségben, sem gondosságban és korszerűségben, sem eredményességben hosszú időkip nem volt szakudományunk művelői között. Mi, környezetében dolgozók, munkamódszerét a mikroszkópi vizsgálat művészeté emelt speciális fogásait sajátíthattuk el tőle. Csak sokszoros — a tanítványok tanítványai — áttételen volna tehát lemérhető mindaz a nagyszerű pedagógusi — kutatói komplex tevékenység, amit áldott emlékü professzorunknak együttessen és összességében köszönhetünk. — Tanári munkáját és személyének megbecsülését jelezte az is, hogy az Egyetem akkori Bölcsészettudományi Kara az 1929–30. tanévre dékánjává választotta, majd az Egyetemi Tanács javaslatára 1943–44. évben a kitüntetett rektori tisztelet töltötte be. Ezt követően — mint prorektor — a vérvivataros idők kelles közepén, 1944. októberében olyan sziklaszilárd, hősi magatartást tanúsított, mellyel környezete és kollégái igaz csodálatát vívta ki. Mint az Egyetem akkori prorektorára — a rektor már elmenekült a fővárosból — reáihárult az egyetemi vezetés minden felelőssége és gondja: a rendkívüli állapot, s a rémuralom parancsával, statáriális fenyegetésével szembe helyezkedve — szó szerint élete kockázatásával — megakadályozta, szabotálta a Tudományegyetem kiürítésére, berendezési - könyvtári - laboratóriumi és oktató személyzete nyugatra szállítására kiadott parancsot. Egyedül neki köszönhetjük tehát, hogy ősi, több mint három évszázados Egyetemünk 1945 tavaszán a romok eltakarításával egyidejűleg megkezdhette újból működését. — Lelkiületéből fakadt, hogy néhány évvel a hivatalos korhatár előtt (1949. decemberében) történt nyugdíjazása nem törte meg munkakedvét, sem a tanításban lelt örömét, lelki egyensúlyát. Oktatott és dolgozott tovább, először az Állami Földtani Intézetben, majd a Nemzeti Múzeum Ásvány- és Közettárában. Amíg ereje engedte, gyakori látogatója volt Társulatunk szaküléseinek, különösen az Ásványtan-geokémiai Szakosztály, az Agyagásványtani Szakosztály ülésein láthattuk őt leggyakrabban, s tanítványai, tisztelői körében, hajlott kora ellenére is nagyon jól érezte magát, számos kérdéshez gazdag tapasztalataira utalással értékes hozzászólásokat fűzött. Idős korában is a bölcs emberek életszemléletével mindig ténykedett, mindig elfoglalta magát, s igaz örömét lelta a munkában: ez éltette őt e nagy idő (két hónap híján 90 év) eléréséig.

Boldog családi életet élt. Felesége BAKSA Teréz, — a fiatalos rajongva szeretett Terike Nénije — gyakorta résztvett a tanulmányi kirándulásokon, friss szellemével, derűs lelkületével meleggé, közvetlenné tette a kirándulások légkörét. Gyermekeik Margit és Miklós külföldre kerültek. Margit gyermekei, majd ezek leszármazottai, MAURITZ Béla bácsi unokái és dédunokái, — kiket hajlott kora ellenére — majd minden évben felkeresett, körükben igaz örömét lelta és boldog napokat töltött velük. Nagy törés volt a kiegyensúlyozott ember életében, mikor hón szeretett feleségét 1967-ben el kellett temetnie. Ez időtől kezdve az egészséges ember betegeskedett, keringési és vérérdény-bántalmak kínozták, s hosszas, ágyhoz kötött betegség után 1971. február 15-én csendesen elhunyt.

Szorgalomban, szakunk fanatikus szeretetében, hivalkodástól mentes magatartásban, a folytonos fejlődésre, ismeretek gyarapítására törekvésben, de az igaz baráti állhatatosságban is, valamint emberségben és az elődök, nagyjaink iránti kellő tiszteletadásban nemes példakép Ő és az is marad. Ez a mi emlékünkről, melyet tisztelői, tanítványai, barátai, szívünkben megőrzünk. Életműve pedig, az a sok érték, mivel megajándékozta szakunkat: kijelölte helyét a tudomány művelőinek és oktatóinak legnagyobbjai között!

Dr. Mauritz Béla irodalmi munkássága

1. Újabb adatok a porkurai pyritről. *Mathem. és Term. tud. Ért.* 21., 358–373, 1903.
2. Neuere Beiträge zur Kenntnis des Pyrit von Porkura. *Ztschr. f. Kryst. u. Min.* Leipzig, 39., 357–365, 1904.
3. Pyrit Foiniczáról (Bosznia). *Földt. Közl.* 35., 474–491, 1905.
4. Beiträge zur kristallographischen Kenntnis der ungarischen Kupferkiese. *Zeitschr. f. Kristallogr. u. Min.* 40., 6., 1905.
5. Új zeolith lelet. (Füzözetes jelentés). *Földt. Közl.* 33., 190, 1908.
6. Megjegyzések FRNKERT Fde: „A bulzai hegyecsoport eruptívus kőzeteinek ismeretéhez” c. értekezéséhez. *Földt. Közl.*, 33., 583–590, 1908.
7. Zeolith von Nadap. *Annal. Hist. Nat. Mus. Nation. Hung.*, 6., 2., 546–554., 1908.
8. Über Kalomel. *Zeitschr. f. Krist.* Leipzig, 44., 393–406, 1908.

9. A nadapi zeolithek. *Annal. Hist. Nat. Mus. Nation. Hung.* 6., 2., 537—545, 1908.
10. Über einige Gesteine des Vulkans Meru in Ostafrika. *Tschermaks Miner. und Petr. Mitteil.* 27., 4., 1908.
11. Pyrit Facetjáról. *Földt. Közl.* 39., 394—396, 1909.
12. A mesterseges wollastonitokr. *Földt. Közl.* 39., 396—398, 1909.
13. A Mátra-hegység eruptív kőzetei. *Magyar Tudományos Akadémia kiadványa, Budapest*, 1—117, 1909.
14. Magyarországi kőzetekről ásványok. *Földt. Közl.* 40., 541—550, 1910.
15. A Juc-patraki gábró zeolit-ásványai Krassó—Szörény vármegyében. *Földt. Közl.* 41., 68—69, 1911.
16. A ditrói cancrit. *Mathem. és Term. tud. Ért.* 30., 673, 1912.
17. Adatok a gyergyóditrói szienitizációs kémiai viszonyainak ismeretéhez. *Mathem. és Term. tud. Ért.* 30., 607, 1912.
18. Foyaitos kőzetek a Mecsek-hegységből. *Koch-Emlékkönyv.* 59—66, 1912.
19. Jelentés az 1912. évben észközölt bányageológiai felvételről. *MÁFI Évi Jel.* 1912-ről, 204—208, 1912.
20. Bericht über die montagegeologischen Aufnahmen in Jahre 1912. *MÁFI Évi Jel.* 1912-ről, 228—233, 1912.
21. A gýmánt európai termőhelyei. *Természettud. Közl.* 44., 369, 1912.
22. A ditrói szienit két újabb elegyrésze. *Földt. Közl.* 43., 124—127, 1913.
23. A Fruska-Gora trachitos kőzetei. *Földt. Közl.* 43., 324—327, 1913.
24. A Mecsekhegység eruptívus kőzetei. A MÁFI Évkönyve, 21., 6., 151—190, 1913.
25. Die Eruptivhéstene des Mecsekgebirges (Kom. Baranya). *MÁFI Évkönyve*, 21., 6., 169—213, 1913.
26. A rádium ercei. *Természettud. Közl.* 45., 588., 757—767, 1913.
27. A botesi chalkopyrit. *Mathem. és Természettud. Ért.* 36., 539, 1918.
28. Magyarországi ásványvilágának nevezetességei. *Természettud. Közl.* 51., Pótfüzet. 19, 1919.
29. Adatok a hazai andezitek erőzteléréiben. *Mathem. és Természettud. Ért.* 37., 37—39, 1920.
30. A Báni-hegység bazaltszerű kőzetei. *Mathem. és Természettud. Ért.* 37., 62—65, 1920.
31. KERNER József emlékezete. *Természettud. Közl.* 52., 201, 1920.
32. A danubit nevű kőzet. *Mathem. és Természettud. Ért.* 39., 131—132, 1922.
33. Über das Gestein Danubit. *Zentralbl. f. Min., Stuttgart.* 178—179, 1922.
34. A ditrói szienit újabb típusai. *Mathem. és Természettud. Ért.* 40., 99—113, 1923.
35. Adatok a ditrói szienit—masszívum abisszium kőzeteinek ismeretéhez. *Mathem. és Természettud. Ért.* 40., 271, 313, 1923.
36. Emlékezésed SEMSEY Andor dr. tiszteleti tag felett. *Földt. Közl.* 54., 125—127, 1924.
37. Visszapillantás a Magyarhoni Földtani Társulat múltjára. *Földt. Közl.* 55., 5—11, 1925.
38. A magmatikus differenciáció a ditrói és a mecsei foyaitos kőzetekben. *Mathem. és Természettud. Ért.* 41., 241—251, 1925.
39. A ditrói szienit további petrokémiai vizsgálata. *Mathem. és Természettud. Ért.* 41., 61—73, 1925.
40. Az ásványtan és közettan múltja jelene és jövője hazánkban. A Magyar Term. tud. Orsz. Kongr. Ref., 114, 1925.
41. Újabban felfedezett ásványok. *Természettud. Közl.* 57., Pótfüzet, 65, 1925.
42. Petrochemische Untersuchung ungarischer Eruptivgesteine. Mit Analysen von H. F. HARWOOD in London. *Zentralbl. f. Min., Stuttgart.* Abt. A. 12., 371, 1925.
43. Die magmatische Differentiation in den foyaitischen Gesteinen des Ditró- und Mecsekgebirges. Mit chemischen Analysen von H. F. HARWOOD in London. *Tschermak. Min. u. Petrogr. Mitteil.* 38. (Neue Folge) Festband F. Becke, 195, 1925.
44. TSCHERMAK Gusztáv 1836—1927. *Földt. Közl.* 58., 27—28, 1928.
45. GROTH Pál 1843—1927. *Földt. Közl.* 58., 29., 1928.
46. Phillipsit a balatonfelvidéki bazaltokból. *Mathem. és Természettud. Ért.* 46., 657—661, 1929.
47. KOCH Antal emlékezete. *Természettud. Közl.* 60., 1928.
48. Ausztria ásványvidékei. *Természettud. Közl.* 61., 336, 1929.
49. Die Eruptivgesteine d. Mátragebirges (Ungarn). *N. Jahrb. f. Min. Geol. Pal. Beilb.* 57., (Festschr. Mügge) Stuttgart, 1928.
50. Die Zeolithminerale in der Basalte des Plattenseegebietes in Ungarn. *N. Jahrb. Min. Brauns Festband*, 477—494, 1931.
51. A balatonfelvidéki bazaltok zeolitásványai. *Mathem. és Természettud. Ért.* 50., 635—648, 1934.
52. Aprosiderit a Magas-Mátra gránitjából. *Mathem. és Természettud. Ért.* 53., 238—246, 1935.
53. Das basaltische Gestein des Ságberges (Sághegy) bei Celdömlök in Ungarn. *Földt. Közl.* 67., 241—256, 1937.
54. A celdömlöki Sághegy bazaltos kőzete. *Mathem. és Természettud. Ért.* 55., 938—958, 1937.
55. A Tátka-csoport bazaltos kőzetei. *Mathem. és Természettud. Ért.* 55., 75—103, 1937.
56. A halápi és gulácsi bazalt hólyagüregeiben keletkezett ásványok. *Mathem. és Természettud. Ért.* 55., 923—936, 1937.
57. A balatoni Szentgyörgy-hegy bazaltja. *Mathem. és Természettud. Ért.* 55., 891—921, 1937.
58. A hegyek keletkezése és elmúlása. *Földtani Értesítő*, 3., 2., 33—41, 1938.
59. Die Mineralien in den Hohlräumen der Basalte von Haláp und Gulács in Plattenseegebiet. *TSCHERMAK'S Min. und Petr. Mitteil.* 50., 93—106, 1938.
60. Rozsnyó és környékének ásványvilága. *Földtani Értesítő*, IV. új. évf. 1., 1—9, 1939.
61. A Föld. A Természet Világa. *Természettudományi Társulat kiadv.* 356, 1939.
62. A Föld felépítése és anyaga. *Természet Világa*, 3., 1—124, 1940.
63. Kőzetek a visszáért Erdélyben. *Természettud. Közl.* Pótfüzet, 72., 173—176, 1940.
64. Ásványtan. Budapest, 1942, 1—503.
65. A gránit eredetéről és a kőzet-asszimilációról. *Természettud. Közl.* 73., 171—175, 1941.
66. A dunántúli bazaltok kőzetkémiai viszonyai. H. F. HARWOOD, L. S. THROBOLD és ENDRÉDY Endre elemzésével. *Földt. Közl.* 78., 134—168, 1948.
67. Aikái telérközetek Mórág környékéről. *Földt. Közl.* 82., 137—142, 1952.
68. A lovashérenyi II. számú mátyásföldi földtani eredményei. *Földt. Közl.* 82., 250—256, 1952.
69. A kisvárdányi meteorit. *Földt. Közl.* 83., 138—143, 1953.
70. A sajtóhávi trachit és trachitufa. *Földt. Közl.* 83., 381—385, 1953.
71. Glauberit Perkapáról. *Földt. Közl.* 83., 396—397, 1953.
72. LÉFFA Aurél emlékezete (arcképpel, bibliográfiával). *Földt. Közl.* 88., 5—8, 1958.
73. Két újabb vulkáni kőzettípus a Mecsek-hegységből. *Földt. Közl.* 88., 42—47, 1958.
74. Újabb ásványkőzettani érdekességek hazánkban. *Földt. Közl.* 88., 447—452, 1958.
75. A visszáért Felvidék természeti kincsei. I. Ásványok-kőzetek. *Természettudományi Közlöny*, 1938.
76. A Felvidék földtani felépítése és ásványos kincsei. *Budapesti Szemle*, 1939.
77. Magyar földgáz és ásványolaj. *Magyar Szemle*, 1939.
78. Die basaltischen Gesteine des Plattenseegebietes in Ungarn. (H. F. HARWOOD társszerzővel). *Fortschritte der Mineralogie, Kristallographie und Petrographie*, 1939.
79. A földkérget átalakító erők és azok tevékenységének eredményei. A *Természet Világa* II. Term. Tud. Társ. kiadv. Budapest, 1—179, 1939.
80. A kristálytan története. *Term. Tud. Társ. kiadása, Budapest (SCHMIDT S. kéziratának átdolg.)* 1911.